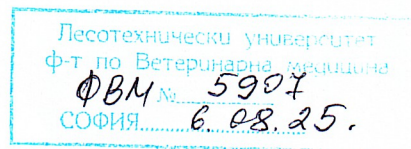

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Красимира Иванова Узунова, д-р

Тракийски университет- Ветеринарномедицински факултет, к- ра „Общо животновъдство“, секция „Ветеринарномедицинска хигиена, етология и защита на животните“- Стара Загора, външен член на Научно жури, определено със заповед № ЗПС-280 от 19. 05. 2025 г. на Ректора на ЛТУ-София

ОТНОСНО:

Процедура за заемане на академичната длъжност „доцент“ към к-ра „Анатомия, физиология и животновъдни науки“ в област на висше образование 6 Аграрни науки и ветеринарна медицина, професионално направление 6.4. Ветеринарна медицина, научна специалност Зоохигиена и организация на ветеринарното обслужване по дисциплината „Хранене и агрономия“, обявена в ДВ бр. 28 от 01.04.2025 г. - код на процедурата VM-AsP-0325-160

В обявения конкурс по цитираната по- горе процедура е допуснат един кандидат- **гл. ас. д-р Христина Сталинова Нешовска, д-р** от катедра „Анатомия, физиология и животновъдни науки“ на ФВМ- ЛТУ, София.

1.Кратки биографични данни

Доктор Христина Нешовска е родена на 23.12.1987 г. Средното си образование завършва в Българското общообразователно училище „Христо Ботев“ в град Братислава- Словакия. През 2011 година получава магистърска степен по ветеринарна медицина от Ветеринарномедицински факултет на Тракийски университет- Стара Загора. От 2011 до 2014 година д-р Нешовска се занимава с лечение на дребни животни, чрез използване на хуманни и ветеринарни продукти /Ветеринарен център „Свети Антим“- лечебна и клинична дейност/. От 2014 до 2015 г. работи като главен инспектор по анализ на риска и контрол на храните в ОДБХ- София. През 2020/1 година колегата придобива докторска степен по специалността „ветеринарна медицина“. От 2022 година заема позицията главен асистент

във Факултета по ветеринарна медицина на Лесотехнически университет-София, където работи и до днес.

2. Оценка на научноизследователската работа на кандидата

За участие в настоящия конкурс д-р Нешовска представя общо 20 научни разработки, от които 1 монография и книга, издадена на базата на защитен дисертационен труд за получаване на образователна и научна степен „доктор“. Единадесет от научните разработки са публикувани в български реферирани списания, а седем от тях в нереферирани списания, съответно.

Седемнадесет от научните трудове са представени на чужд и една на български език. Три от тях са самостоятелни, един брой е с един съавтор, 12 с двама съавтори и 1 брой с трима и повече съавтори.

Посочените цитирания за участие в конкурса са 6, като 5 от тях са в реферирани и индексирани научни списания, поредици и сборници от конференции-Web of Science и SCOPUS и 1 съответно в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове.

През 2024 година доктор Нешовска издава монография със заглавие „Екологичен източник на хранителни вещества“. Това е една иновативна научна разработка, защото в нея авторката представя използването и отглеждането на насекоми от вида Black soldier fly, които се използват като алтернативен хранителен източник в хранителните дажби за различни видове и категории животни. Установено е, че насекомото е с кратък жизнен цикъл, през който се преминават различни стадии на развитие и се изхранва със субстрати на базата на органична материя, съставена главно от отпадни продукти, които чрез биоконсервация се превръщат във висококачествени суровини. В монографията са описани и анализирани основните крайни и отпадни продукти, получени при отглеждането на насекомото, както и приложението им. Съобразно установените резултати се потвърждава, че получените продукти от насекомото се отличават с отлични хранителни качества, а използваната обработка успешно елиминира основни патогени, което прави продукта безопасен за консумация. Установено е също, че продуктите, получени от черната войнишка муха могат съвсем успешно да заменят основни протеинови и

мазнинни източници в храненето на животни, без негативно влияние върху здравния им статус и продуктивност.

В публикуваната книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“, както и в още 4 научни разработки колегата Нешовска проучва влиянието на НРР обработката върху качеството, смилаемостта и безопасността на сурова кучешка храна за поддържане здравния статус на кучето. Използваната храна е приготвена съобразно три различни рецепти с участието на различни видове меса- пилешко, говеждо и микс от меса. Установено е също така, че НРР обработката не влияе върху качеството на храната, удължава срока ѝ на годност и трябва да се прилага при производството на сурова храна за кучета, поради намаления риск от заразяване с патогени, както за кучето, така и за неговия стопанин.

Доказано е също, че при хранене на кучета със сурова храна, преминала НРР обработка, за период от 45 дни, не се наблюдават статистически значими промени в хематологията на кръвта им. Относно серумната биохимия на кучетата, хранени със суровата храна, преминала НРР обработка обаче, се установяват статистически значими промени в стойностите на ALB, TR, Chol, ALP.

Извършено е също така изследване нивата на тежките метали в черноморски хидробионти, на базата на които е определен потенциалният риск за здравето на човека при консумацията им. Редом с това е проучена хранителната стойност на иновативни фуражни суровини /цитрусови отпадни продукти/ с цел заместване на основни фуражни суровини при селскостопанските животни.

Направено е и интересно проучване относно съдържанието на кадмий и олово в цитрусови кюспета, във връзка с тяхната безопасност при прилагането им като фуражна суровина за изхранването на различни видове и категории животни. Извършено е и научно биомониториране на нормирани /олово, кадмий и живак/ и ненормирани тежки метали в различни аквакултури, бентос и вода, добити от българска акватория на Черно море, за периода 2020-2021 година. Във връзка с това проучване са

публикувани 10 научни разработки, т. е., това представлява едно мащабно изследване с високостепенна научна стойност.

Колегата Нешовска е направила и задълбочен анализ на законодателството относно приложението на различни видове технологии при производството на храни за домашни любимци..... **Всички до тук описани научни разработки обединяват в себе си значими приноси, важни за науката, т.е., те са научни по своята същност.**

Научно- приложните приноси са представени също в различни научни разработки, като най- съществените от тях ще отбележим последователно.

Установено е, че HPP обработката на суровата кучешка храна не променя органолептичните показатели, с изключение на цвета, наблюдава се само и единствено леко видимо обезцветяване.

Осъществено е още и използване на проби морска вода, седимент, водорасли и различни видови риби, както и изследването им за биокумулация на тежки метали за мониторинг на замърсяване на българското Черноморие. Това е представено в 10 научни разработки.

Извършен е интересен анализ на действащото българско и европейско законодателство относно замърсяването с тежки метали на морски аквакултури. Като нормативните документи определят пределнодопустими концентрации само за 3 тежки елемента- олово, кадмий и живак- три научни разработки.

Установено е, че изследваните концентрации на тежки метали в различни видове риба от българската част на Черно море показват ниско съдържание на тежки метали в по- голямата част от тестваните проби. При все това, някои от тежките метали се установяват в по- високи стойности, което би могло да бъде предпоставка за бъдещо нормиране в законодателните актове. Дванадесет научни труда представят тази проблематика. И още, разгледани са нормативни документи, свързани с използването на различни видове насекоми като храна или фураж. Не са открити критерии за безопасност и технологична хигиена при производството на продукти/суровини, получени от насекоми, предназначени за човешка консумация- една научна разработка.

Само приложните приноси се състоят в това, че получените резултати биха могли да дадат възможност за приложение на HPP технологията при производството на сурови кучешки и котешки храни. Проучени и изследвани са също така основни и отпадни продукти, получени при отглеждане на Черна войнишка муха в България, както и използването им. Получените продукти се отличават с много добри хранителни качества и с високостепенна безопасност за крайните потребители. Добиваните суровини се характеризират с високо съдържание на есенциални нутритиенти и съвсем оправдано биха могли да заменят основни протеинови и липидни източници в изхранването на животни, без това да оказва влияние върху здравния статус и продуктивността им. В екологичен план този вид животновъдство не влияе негативно върху околната среда.

Отново към приносите с приложна същност можем да отнесем и научните данни, показващи, че цитрусовите отпадни продукти е възможно успешно да заменят основни фуражни суровини. Приложението им е с екологична и икономическа значимост, защото се редуцира количеството на генерирани тонове органични отпадъци в световен мащаб-проблематиката е представена в два научни труда с приложна същност.

Ако се направи до тук една обобщена характеристика на научната продукция на колежата Нешовска, можем със сигурност да кажем, че изследваните и анализирани от нея теми са с високостепенна научна, научно-приложна и приложна същност, и то в различни, но актуални за научното ни съвремие посоки. Кое то несъмнено доказва една богата обща ветеринарномедицинска култура. Кандидатката е участвала с научни разработки в общо 9 национални и международни научни конференции, като е провела и една специализация по програма „Еразъм“ в Университета Саари – Италия. Участвала е в изготвяне на учебни програми по различни дисциплини, както и в организирането и провеждането на форуми и събития от ФВМ на ЛТУ- София. Членувала е в организационния комитет на две международни научни конференции. Член е и на Общото събрание на ФВМ при ЛТУ. Доктор Нешовска участва в Комисията за хуманно отношение към животните за периода от 2022 до 2025 година, както и в Комисията по етика, предложения и жалби от студенти и докторанти за периода от 2022 г. до 2025 година.

За тази си разностранна дейност колегата е получила няколко отличия.

Учебно-преподавателска дейност

Кариерното развитие на кандидата преминава през всички етапи на академичното израстване до настоящия момент. Съобразно актуалния учебен план, в сила от м. юни 2021 г. за специалности ОКС „магистър“, **гл. ас. д-р Нешовска** извежда и е съавтор в подготовката на следните учебни програми по дисциплините „Хранене и агрономия“, „Ветеринарномедицинска хигиена и технологии в животновъдството“, „Екология“ и „Качество и безопасност на храните за животни“. Владее много добре английски, словашки и чешки език, което ѝ дава възможност да преподава и на английски език. С учебния процес се справя отлично, постига се добра усвояемост на преподавания материал от студентите-бъдещи ветеринарни лекари.

Критични бележки и препоръки

Както вече посочихме научно-изследователската дейност на гл. ас. д-р Нешовска е разностранна. Получените резултати са интересни, анализирани и детайлно представени. Но никъде в научните разработки не срещнахме научна информация за етологичните характеристики на експерименталните животни. Какво е тяхното поведение преди, по време и след провеждането на съответните експерименти. Хубаво би било да се акцентира и върху това, защото знайно е поведението е първият маркер за здравния и всякакъв друг статус на животните, предвид факта, че те нямат втора сигнална система. И още, нужно е да се обърне внимание върху благосъстоятелността на животните в светлината на триелементната ѝ компонентност.

Заклучение

Научно- изследователската и учебно- преподавателската дейност на главен асистент д-р Христина Сталинова Нешовска напълно отговарят на ЗРАСРБ за придобиване на академичната длъжност „ДОЦЕНТ“ и Правилника му за приложението му във ФВМ на ЛТУ- София.

Предлагаме на почитаемото Научно жури да гласува заемането на академичната длъжност „ДОЦЕНТ“ към ФВМ- ЛТУ- София от гл. ас. д-р Христина Сталинова Нешовска.

29. 07. 2025г.

проф. д-р Красимира Узунова

Стара Загора

